

"כפרה"

חלק א: הבסיס

מהתורה:

שמות לד ט : ... וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו.

במדבר יד יט : סלח נא לעון העם הזה כגודל חסדך, וכאשר נשאתה לעם הזה ממצרים ועד הנה. ויאמר ה' סלחתי כדברייך...

זהר

תצווה קיב : כפור, למה נקרא כפור, משום שמנקה כל טומאה ומעביר אותה מלפניו ביום הזה, ועל כן יום כפור יום של נקיין, וכך אנו קוראים אותו... על כן כתוב כי ביום הזה יכפר עליכם, יכפר וינקה תחילה ביום הזה, (דהיינו המלכות), כדי שיטהר ויכפר אחר כך עליכם.

מכילתא:

יתרו בחודש, פרשה ז : מפני ארבעה דברים אלו הלך מתיא בן חרש אצל רבי אלעזר הקפר ללודיא, אמר לו, רבי שמעת בארבע חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש, אמר לו כתוב אחד אומר שובו בני ישראל, הא למדת שתשובה מכפרת, וכתוב אחד אומר ביום הזה יכפר עליכם, הא למדנו שיום הכפורים מכפר, וכתוב אחד אומר אם יכופר העוון הזה לכם עד תמותו, הא למדת שמיתה מכפרת, וכתוב אחד אומר ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם, הא למדנו שיסורין מכפרין, כיצד יתקיימו ד' כתובים אלו, העובר על מצות עשה ועשה תשובה, אינו זז משם עד שמוחלין לו, ועל זה נאמר שובו בני ישראל, והעובר על מצות לא תעשה ועשה תשובה, אין כח בתשובה לכפר אלא התשובה תולה ויום הכפורים מכפר. ועל זה נאמר כי ביום הזה יכפר עליכם, והמזיד על כריתות ועל מיתת בית דין ועשה תשובה, אין כח בתשובה לתלות ויום הכפורים לכפר, אלא תשובה ויום הכפורים מכפרין מחצה, ויסורין ממרקין ומכפרין מחצה, ועל זה נאמר ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם. מי שמחלל שם שמים ועשה תשובה אין כח בתשובה לתלות ולא יום הכפורים מכפר, ולא יסורין בלבד ממרקין, אלא התשובה ויום הכפורים תולין ויום המיתה ויסורין ממרקין, ועל זה נאמר אם יכופר העון הזה לכם עד תמותו, ואומר אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה, בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא במיתה...

שם פרק ח : כי ביום הזה יכפר עליכם, בקרבנות, ומניין שאף על פי שאין קרבנות ואין שעיר היום מכפר, תלמוד לומר כי ביום הזה יכפר עליכם, בקרבנות, עבירות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר, ושבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה את חברו...

ספרי:

שופטים רט : הכהנים אומרים כפר לעמך ישראל, כשהוא אומר אשר פדית ה', מלמד שכפרה זו מכפרת על יוצאי מצרים. כפר על עמך אלו החיים, אשר פדית ה', מלמד שכפרה זו מכפרת על יוצאי מצרים, כפר לעמך אלו החיים, אשר פדית אלו המתים, מלמד שהמתים צריכים כפרה.

שם שלג : מניין אתה אומר שהריגתן של ישראל בידי אומות העולם כפרה היא להם לעולם הבא, שנאמר מזמור לאסף אלקים באו גוים בנחלתך שפכו דמם כמים. דבר אחר וכפר אדמתו עמו, מניין אתה אומר שירידתם של רשעים בגיהנם כפרה היא להם לישראל בעולם הבא, שנאמר נתתי כפרך מצרים וגו'. היה רבי מאיר אומר כל היושב בארץ ישראל ארץ ישראל מכפרת עליו, שנאמר העם היושב בה נשוא עון...

תלמוד בבלי:

יומא מג ב : תנא דבי רבי ישמעאל, כך היא מדת הדין נותנת, מוטב יבא זכאי ויכפר על החייב, ואל יבא חייב ויכפר על החייב.

שם מד א : וכן אמר רבי אלעזר אמר קרא וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל, איזהו כפרה ששוה לו ולביתו ולאחיו הכהנים ולכל קהל ישראל, הוי אומר זה הקטרת. וקטורת מכפרת, אין, דהא תני רבי חנניא למדנו לקטורת שמכפרת, שנאמר ויתן את הקטורת ויכפר על העם, ותנא דבי רבי ישמעאל, על מה קטורת מכפרת, על לשון הרע, יבא דבר שבחשאי ויכפר על מעשה חשאי...

שם סז ב : תנא דבי רבי ישמעאל, עזאזל, שמכפר על מעשה עזאזל ועזאל, (מלאכי חבלה שירדו לארץ בימי נעמה... כלומר על עריות)...

שם פה ב, וראה שם עוד : חטאת ואשם ודאי מכפרין, מיתה ויום הכפורים מכפרין עם התשובה, תשובה מכפרת על עבירות קלות על עשה ועל לא תעשה, ועל החמורות היא תולה עד שיבא יום הפורים

בס"ד
"כפרה"

ויכפר. האומר אחטא ואשוב ואשוב, אין מספיקין בידו לעשות תשובה, אחטא ויום הכפורים מכפר, אין יום הכפורים מכפר, עבירות שבין אדם למקום יום הכפורים מכפר, עבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר עד שירצה את חבירו... רבי אומר על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יום הכפורים מכפר, חוץ מפורק עול ומגלה פנים בתורה, ומיפר ברית בשר, שאם עשה תשובה יום הכפורים מכפר, ואם לא עשה תשובה אין יום הכפורים מכפר...

שם נה ב : אמר רבי יוחנן אוי להם לעובדי כוכבים שאבדו ואין יודעין מה שאבדו, בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר עליהם, ועכשיו מי מכפר עליהן.

ראש השנה יח א : לכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה, אמר רבא בזבח ובמנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר בתורה. אביי אמר בזבח ומנחה אינו מתכפר, אבל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים.

שקלים ב ב : תנא ריב"ח הדא מתניתא ועשית כפורת זהב טהור, יבא זהב של כפורת ויכפר על זהב של עגל.

מועד קטן כח א : אמר רבי אמי למה נסמכה מיתת מרים לפרשת פרה אדומה, לומר לך מה פרה אדומה מכפרת, אף מיתתן של צדיקים מכפרת. אמר רבי אלעזר למה נסמכה מיתת אהרן לבגדי כהונה מה בגדי כהונה מכפרין, אף מיתתן של צדיקים מכפרת.

שם מו א : והכהנים אומרים כפר לעמך ישראל אשר פדית ה', ואל תתן דם נקי בקרב עמך ישראל, לא היו צריכין לומר ונכפר להם הדם, אלא רוח הקודש מברשתן, אימתי שתעשו ככה הדם מתכפר להם... אמר רבי יוחנן בן שאול מפני מה אמרה תורה הביא עגלה בנחל, אמר הקב"ה יבא דבר שלא עשה פירות ויערף במקום שאין עושה פירות, ויכפר על מי שלא הניחו לעשות פירות...

בבא בתרא ט א : ואמר רבי אלעזר בזמן שבית המקדש קיים אדם שוקל שקלו ומתכפר לו, עכשיו שאין בית המקדש קיים, אם עושין צדקה מוטב, ואם לאו באין עובדי כוכבין ונוטלין בזרע...

שם י ב : אמר להם רבן יוחנן בן זכאי כשם שהחטאת מכפרת על ישראל, כך צדקה מכפרת על אומות העולם.

זבחים פח ב, וראה שם עוד : ואמר רבי עיניני בר ששון, למה נסמכה פרשת קרבנות לפרשת בגדי כהונה, לומר לך מה קרבנות מכפרין, אף בגדי כהונה מכפרין, כתונת מכפרת על שפיכות דם, שנאמר

בס"ד
"כפרה"

וישחטו שעיר עזים ויטבלו את הכתונת בדם, מכנסים מכפרת על גילוי עריות, שנאמר ועשה להם מכנסי בד לכסות בשר ערוה, מצנפת מכפרת על גסי הרוח, מנין, אמר רבי חנינא יבא דבר שבגובה ויכפר על גובה, אבנט מכפר על הרהור הלב, היכא דאיתיה, חושן מכפר על דינין, שנאמר ועשית חושן משפט, אפוד מכפר על עבודת כוכבים, שנאמר אין אפוד ותרפים. מעיל מכפר על לשון הרע, מנין אמר רבי חנינא יבא דבר שבקול, ויכפר על קול הרע, וציץ מכפר על עזות פנים, בציץ כתיב והיה על מצח אהרן, ובעזות פנים כתיב ומצח אשה זונה היה לך...

תלמוד ירושלמי

בכורים יא ב, וראה שם עוד :...העולה מכפרת על הרהור הלב, מאי טעמא, העולה על רוחכם היה לא תהיה, אמר רבי לוי העולה מכפרת על רוחכם, וכן איוב הוא אומר אולי חטאו בני וברכו אלקים בלבבם, הדא אמרה שעולה מכפרת על הרהור הלב... (שבועות ז א, וראה שם עוד)
 רבי זעירא הוון בעיין ממניתיה ולא בעי מקבל עלוי, כד שמע ההן תנייא תני חכם חתן נשיא גדולה מכפרת, קביל עליה ממניתיה...

נגעים ב א : רבי ישמעאל אומר בני ישראל אני כפרתן, הרי הן כאשכרוע, לא שחורים ולא לבנים...

חלק ב:

פרשנים/מדרשים

רמב"ן:

שמות לד ו : ויעבר - ...והנה משה השתחוה לשם שעבר על פניו, ובקש שילך תמיד בקרבם ויסלח לעונם ולחטאתם, בכל מה שיעשו, וינחילם את הארץ. ולא אמר ולפשעינו, כי לא יתכן לסלוח הפשעים שהם המרדדים, רק שישא אותם ולא יכלם בהם...

במדבר יד יז : ועתה יגדל נא - ...ולא ידעתי למה לא הזכיר רחום וחנון, אולי ידע משה, כי הדין מתוח עליהם, ולא ימחול לעולם, לכן לא ביקש רק אריכות אפים שלא ימיתם כאיש אחד ולא ישחטם כצאן במדבר שימותו במגפה, וכסבור שלא בקש עתה אלא אריכות אפים, אמר לו סלחתי כדברך, שאהיה להם ארך אפים ורב חסד, והזכיר פוקד עון אבות, שאם יראה שלא למחול עונם יפקוד עון אבות על בניהם ולארך אפים יקחם, ומזה היתה הגזרה לקבוע להם בכיה לדורות בלילה הזה, כי פקד עונם על

בס"ד
"כפרה"

זרעם... והנכון בעיני, כי סליחה הנחת העונש כדברי אונקלוס, והקרבות מעלים עונש השוגג מעליו, וכן טוב וסלח, ואמר סלחתי כדבריך לעם בכללן, שלא יכם בדבר ויורישם ויעשה אותו לגוי גדול...

מדרש רבה:

דברים ה ג : דבר אחר הקרבנות אין מכפרין אלא לשוגג, והצדקה והדינין מכפרים בין לשוגג בין למזיד.

שיר ד א : מה יונה זו מכפרת על העולים, כך ישראל מכפרין על האומות, שכל אותן שבעים פרים שמקריבים בחג כנגד ע' אומות שלא יצדה העולם מהן.

שם ח ח : מה קטן זה כל מה שהוא עושה אין ממחין על ידו, למה שהוא קטן, כך כל מה שישראל מתלכלכין כל ימות השנה בעונותיהן, בא יום הכפורים ומכפר עליהם, שנאמר (ויקרא ט"ז) כי ביום הזה יכפר עליכם.

שם ט ז : וכל מי שאין לו אשה שרוי... בלא כפרה, מנין, (ויקרא ט"ז) וכפר בעדו ובעד ביתו...

מדרש תנחומא:

וישלה ט : אמר רבי יצחק עכשיו אין לנו לא נביא לא כהן לא קרבן לא מקדש לא מזבח, מי מכפר עלינו, אף על פי שחרב בית המקדש לא נשתייר בדינו אלא התפלה הזו, לפיכך (דניאל ט') ה' שמעה ה' סלחה...

תרומה י : אמר לו הקב"ה למשה אמור להם שיעשו מזבח העולה שיהא מכפר על עונותיהם של בני, שכך התניתי עם אברהם אביהם שאם יחטאו בניו על ידי קרבנות אני מכפר להם, שנאמר (בראשית ט"ו) ויאמר אליו קחה לי עגלה משולשת... ויעש קרנותיו על ארבע פנותיו, לכפר על אומה שרוממתה בארבע קרנות, מסיני קרן שלהן, שנאמר וירם קרן לעמו...

תצוה טו : ... וכסה ענן הקטורת, מהו וכסה, לשון מחילה הוא, ענין שנאמר (תהלים פ"ה) כסית כל חטאתם סלה. וכשהיה ענן הקטורת מתמר ועולה ופונה למעלה ונעשה כאשכול, היה ידוע שנתכפרו עונות ישראל, שנאמר (שיר א') אשכול הכופר דודי לי...

בס"ד
"כפרה"

תשא א : ... וכמה היו גובין מחצית השקל, וכמה הוא חצי הסלע, ולא היתה נגבית אלא לכפרת ישראל...

ויקהל י : ... ולמה נקרא שמה כפורת, שהיתה מכפרת על ישראל... ולא תמר במשכן, אלא אפילו בגדי כהן גדול לכל אחד ואחד היו מכפרים...

ויקרא ה : .. אלא כמו שאמר הכתוב (יואל ב') מי יודע ישוב ונחם האלקים, וזה פתרונו מי יודע שהוא חוטא ישוב אל האלקים ויכפר לו על כל עונותיו... ולמה קרבין קרבן מן העוף, ומן הכבשים ומן הצאן ומן העיזים ולא מן הדגים, שנאמר אם מן העוף עולה קרבנו, אלא בשביל שהם בשר ודם כמו האדם, ויוצאין מבטן אמן כמו האדם, מכפרים על האדם...

צו יד : אמר הקב"ה לא תאמר הריני גוזל וחומס ומביא עולה ומכפר לי, כי אני שונא את הגזל אפילו בעולה, כעולה שעושים על הגזל... אמר להם הקב"ה אם מבקשים אתם שיתכפר עליכם, היו משמרים תורת, ואני מעלה עליכם כאלו עשיתם לפני קרבן...

שמיני ד : ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל, שידעו הכל שנתכפר להם על מעשה העגל, אמר הקב"ה בעולם הזה נתכפר להם על ידי קרבן, ולעולם הבא אני מוחה עונותיהם שלא בקרבן, שנאמר (ישעיה מ"ג) אנכי אנכי הוא מוחה פשעיך למעני.

שוחר טוב:

משלי פרשה י : ... וכל מי ששומר את השבת הקב"ה מוחל ומכפר עונותיהן של ישראל, ולא עוד אלא שבשעה שהן עונין אמן יהא שמיה רבה, אפילו אם נחתם גזר דינם אני מוחל להם ומכפר עונותיהם...

שם פרשה יז : אמר רבי יוחנן כל המהלך בארץ ישראל אפילו שעה אחת ומת בתוכה, מובטח לו שהוא בן העולם הבא, דכתיב (דברים ל"ב) וכפר אדמתו עמו. אמר רבי נחמיה ארץ ישראל מכפרת על עונות מיתה, אמר רבי זבדא וכל הצדיקים שמתו בחוצה לארץ מה אתה עושה להן, אלא היה אומר ארץ ישראל מכפרת על מיתה, אבל הצדיקים שבחוצה לארץ, עתיד הקב"ה לצוות למלאכי השרת והם מביאין אותן במחילות מחוצה לארץ לארץ ישראל, ושם מתכפר להם, שנאמר וטהרתים על אדמתם.

מדרש הגדול:

בס"ד
"כפרה"

ויקרא ד כז : ...ואומר כחסדך זכר לי אתה למען טובך (תהלים כ"ה ח'), וכי איזו טובה גדולה מזו, שאם חטא אדם ואמר לו הקב"ה הביא לפני קרבן ומתכפר לך, ממי היא כפרה, ממי הדא, הלא ממי שאמר והיה העולם.

ספר חסידים:

גד : ואם יחרפו אותך הסכלים לאמר זכור מעשיך הראשונים, אמור להם ידעתי כי חטאתי הרבה וכמה דברים עשיתי שלא כהוגן, והצור ימחל לי, וסבול את המביישים מדה כנגד מדה, ובזה יתכפר עוונך, ואם נודע לרבים עונו מניאוף אל ימנע עצמו מללמוד הלכות המדברות מניאוף מפני הבושת, כי טוב לו שיתכפר בעולם הזה, כי הבושת שופכת את הדם ומסירה את העון...

רבינו יונה :

שם יא ויב : ואם עבר אדם על כריתות ועל מיתות בין דין ועשה תשובה, אחרי כי לא נרצה העון בלי יסורים, כי התשובה תולה ויסורים ממרקים, יכין לבו לעשות מצות המגינות מן היסורים, כמו מצות הצדקה, כי היא מצלת גם מן המות, שנאמר (משלי י"ב) וצדקה תציל ממות, ומי שאין לו ממון לעשות צדקה ידבר טוב על העני, ויהיה לו לפה לבקש מאחרים להיטיב עמו... וכן יעסוק בגמילות חסדים לעזור את חבריו בעצתו והשתדלותו, כמו שאמרו רז"ל (סוכה מ"ט) גדולה גמילות חסדים מן הצדקה... וכנגד כולן מצות תלמוד תורה לשם שמים, וכל המועצות שזכרנו הן בכלל מה שאמר שלמה המלך ע"ה (משלי ט"ז ו') בחסד ואמת יכופר עוון, כי קנין התורה נקרא קנין האמת... ומשני פנים תגן עליו התורה מן היסורים, האחד כי אמרו רז"ל (שבת קכ"ז) ותלמוד תורה כנגד כולם, והשני כי ישית עמלו בתורה וטרחו בה, ואשר תדד שנתו מעיניו יעלה במקום יסורים. וכן ישים במקום יסורים צומות ותעניות, והורדת דמעות ומניעת נפשו מן התענוגים... ויאנח תמיד במרירות לבו, וישים רבוי המרירות במקום היסורים...

שם יד, וראה שם עוד : והנה אנחנו חוזרים לענין דברינו בסדר הכפרות, ונאמר כי כאשר יעבור אדם על כריתות ועל מיתות בית דין בשוגג, חייב להתוודות ולבקש תחנונים על הסליחה, ולהאנח במרירות לב, ולדאוג ולפחד, כי אלה מעקרי הכפרות, ויעסוק תמיד בפרשת חטאת...

ספר חרדים:

פרק דברי כבושין : ומי העינים יזיל שיכפרו על מוציא זרע לבטלה, ועוד ישתדל להשיב נערים שיהיו טיפות קדש, ועוד לרוץ ברגלים למצות, ועוד להיות סנדק לברית מילה, וברית הלשון יכפר על ברית המעור, ועוד תקוני הצדיק עשרה הנקרא שלום: א' ישתדל לשים שלום בכל שכונאי הנקרא מהל"א בלע"ז, להשלים העם ולשונו מתוק מדבש חלק מחמאה בלב שלם לשם השם. ב' יקיים כל יום מספר צדיק, כדאיתא בתיקונים, צ' אמנים, ד' קדושות, י' קדישים, מאה ברכות. ג' ישתדל להיות ראשון בבית הכנסת שחרית וערבית, ד' לקנא על זנות כפנחס בכל כחו, ולהפריש איסור במתק שפתים או בכל השתדלות... ה' שירבה מצוות ויתרחק מכל חטא כדי לזכות שיהיה רובו זכיות, ויקרא צדיק גמור. ו' שישפיל כאזוב, ז' שיאהב צדקות, כלומר שישתדל שיתן ויתנו אחרים בשמחה. ח' שיצדיק את זרע ישראל ללמד סניגוריא עליהם ולדונם לכף זכות. ט' להיות תמים כלומר בר לבב בלי תחבולה, י' לרוץ למצוות.

רמ"ע מפאנו:

מאמר חקור דין חלק א פרק יח : והתשובה מכפרת על חייבי מלקיות גרידי בצרוף יום הכפורים,

ואולם על חייבי כריתות כגון נדה ומטמא מקדש וקדשיו, וכן חייבי מיתה בידי שמים, כגון זר ששמש במקדש, שאלו ואלו יוצאין ידי עונשן במלקות, וכן פסח ומילה במצות עשה שהן בכרת, וכובש נבואתו וחבריו שהן במיתה, אף על פי שאלו ואלו אין בהם מעשה ואין לוקין עליהם, וחייבי מיתות בית דין שאין בהן כרת ואינן מביאין חטאת על שגגתן, ואלו הן מקלל אביו ואמו, מסית ומדיח, ומכשף ובן סורר ומורה בנסקלים והרוצח בנהרגים, וכל הנחנקין חוץ מן הבא אל אשת רעהו, כל העריות יש בזדון כרת ובשגגתן חטאת, וכן כל מי שיש בזדונו כרת ובהתראת מיתת בית דין, כגון מחלל שבת וכל שאר חייבי כריתות שבתורה, וגם אלה שאמרו הלכה קנאין פוגעין בהן, וכן כהן ששמש בטומאה שאחיו הכהנים מפצעין את מחו בגזרים, ומי שחייב ראשו למלך שהוא בסיף לכל מילי, על כולן כיון שיש בהן חיוב מיתה מאיזה מין שיהיה תשובה מכפרת עם היסורין שהם נאמנים לשולחם במדה במשקל ובמשורה...

עוד איכא למימר דבכולהו יסורין ממרקין אפילו בלא תשובה, חוץ מכריתות של תורה ומיתות בית דין דוקא דבעינן בהו תשובה ויסורין. ונדבר במ פרק הבא. לפיכך האי תנא דחלוקי כפרה כיון דאסיקנא שלשה הם ותשובה עם כולם, בהנך לא מיירי, אבל על חלול השם אין תשובה מכפרת אלא עם המיתה. ואמרנו בכלם שהם תולים עד גמר הכפרה לא יחייב שהחלוק החמור לא יכופר אם לא יקדם אליו הקל זולתי בתשובה שהיא הכרחית עם כלן להשלמת הכפרה לכל חוטא על הדרך שבארנו.

כלי יקר:

ויקרא ו ב : צו את אהרן - בקרבנות לא הזכר אהרן עד עכשיו, שאין קטגור נעשה סניגור, שמפני חטא העגל הוצרכו לכפרת הקרבנות, עד ציווי המערכה, שאמר משה על ידי יין ושמן ניצלו עציהם, כן אהרן בזכות בניו. זאת תורה - לומר שהעוסק בתורת עולה כאילו הקריבה, ויש אומרים כאילו הקריב עצמו, שהתורה מתשת כחו של אדם...

שם טז כב: את כל עונותם - דרשו רז"ל את כל עונות תם, זה יעקב. ובדין הוא, כי המחטיא את הרבים חטא הרבים תלוי בו, וידוע שסמאל תמיד משתדל להחטיא את ישראל, וכן עשו-אדום מצד ברכת והיה כאשר תריד, על כן ראוי לטעון עליו כל עונותם, שיעקב מצדו תמים עם ה'...

אור החיים:

שמות ו ב : אני ה' - ...או ישב בדין על משה ונשא עונו, כי הוא עניו ומעביר על מדותיו.

שם טז ז : ולקה - על פי הזהר הקדוש והאריז"ל ידוע, כי מהעבירה עצמה יולד דבר רע, שהוא העוון שעשה, ובידו נמסר עושהו. וזה שהודיע לדוד, גם ה' העביר חטאתך לא תמות. ולכן ציוה ה' בטובו שהעושה דבר בלתי הגון בלי ידיעה, יביא קרבן ויסמוך עליו, שעל ידי זה יורקו החיצוניים ההם שנתהוו ממעשיו על הקרבן בכח אלקי הרוחות, ועל ידי כל המעשה אשר יעשה בקרבן נעקרת בחינת הרע ההיא, אבל במזיד נפיש זוהמיה, אין מביאין קרבן...

במדבר כה יא : בקנאו את קנאתי - השבת החימה היתה באמצעות ג', שקינא בעצמו וסיכן עצמו, הקנאה היתה לכבודי ולא לדבר אחר, וזהו מצוה שלימה שיתרצה בה ה', ושהיה בתוכם, לעיני כולם קדש ה'.

חלק ג: מאמרים / שיחות

תשובה מאהבה וחילקי כפרה

- א. חידושו של החיד"א בדיני התשובה
- ב. דברי החיד"א ומקורם בדברי הקדמונים
- ג. דברי גדולי דורנו - כדברי רבינו מאיר מטוליטולא

א. חידושו של החיד"א בדיני התשובה

שאל רבי מתיא בן חרש את רבי אלעזר בן עזריה ברומי: שמעת ארבעה חילוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש? אמר: שלושה הן, ותשובה עם כל אחד ואחד.

עבר על עשה ושב - אינו זו משם עד שמוחלין לו, שנאמר (ירמיה ג, יד): "שובו בנים שובבים". עבר על לא תעשה ועשה תשובה - תשובה תולה ויום הכיפורים מכפר, שנאמר (ויקרא טז, ל): "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם". עבר על כריתות ומיתות בית דין ועשה תשובה - תשובה ויום הכיפורים תולין ויסורי ממוקד, שנאמר (תהלים פט, לג): "ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם", אבל מי שיש חילול ה' בידו - אין לו כוח בתשובה לתלות, ולא ביום הכיפורים לכפר, ולא ביסורין למרק, אלא כולן תולין ומיתה ממרקת, שנאמר (ישעיה כב, יד): "ונגלה באזני ה' צב-ות אם יכפר העון הזה לכם עד תמון".

מובא בספר "בני יששכר" (דרוש התשובה יד, לט) בשם החיד"א כי בתשובה מאהבה נמחל לשוב מייד, ואין קיימים לו דיני חילוקי הכפרה - אין צורך להמתין ליום הכיפורים, ולא ליסורים בכריתות ומיתות בית דין, ולא למיתה בעוון חילול ה'. כך וכתב הוא על הדברים הללו:

ולא נודע לי מקורן איה, וסוגיות הש"ס לא נודעו במסילות הללו, אבל כיוון שפסק כן בבית דין של מטה - ודאי פסקו כן גם בבית דין של מעלה.

אכן כותב החיד"א חידוש זה בשלושה מקומות.

בספרו "מדבר קדמות" (תשובה סימן יח), ובפירושו "חומת אנך" לשיר השירים (ו, ג): "אני לדודי ודודי לי" כותב החיד"א:

עוד רמז דצריך לשוב מאהבה דאז תיכף מתכפרין עוונותיו, שכתבו המפרשים שארבעה חילוקי כפרה הם - לשוב מיראה דווקא, וזה שאמר "אני לדודי" - התשובה צריכה מאהבה, למשל האשה המתרפקת על בעלה מתוך אהבה, ואז "ודודי לי" - תיכף ה' עימו, ואין צריך שום זמן.

בשני המקומות הללו אכן לא הזכיר החיד"א לא הזכיר, כפי שהעיר ה"בני יששכר".

ב. דברי החיד"א ומקורם בדברי הקדמונים

אולם, בפירושו "נחל אשכול" על שיר השירים (ה, ח): "שחולת אהבה אני", כותב החיד"א:

וכי תימא, צריך לקיים התשובה על דרך ארבעה חילוקי כפרה, שהם באופנים שונים וזמנים חלוקים, לזה אמר: "חולת אהבה אני", וכתב מהרש"א ב"חידושי אגדות" דהשב מאהבה - תיכף מתכפר לו על הכל, ואין צריך יסורים ומיתה.

כנראה, שכוונתו של החיד"א היא לביאור המהרש"א ב"חידושי אגדות" למסכת יומא (לו, ב, ד"ה 'וכן'):

אשר על זה כיוונו במדרש (פסיקתא דרב כהנא כד, ז), שאמרו: "שאלו לחכמה: חוטא מה

עונשו? אמרה (משלי יג, כא): 'חטאים תִּרְדֹּף רעה'. שאלו לנבואה: חוטא מה עונשו?

אמרה (יחזקאל יח, ד): 'הנפש החטאת היא תמות'. שאלו לתורה: חוטא מה עונשו? אמרה: יביא קרבן ויתכפר, שאלו להקב"ה - אמר: יעשה תשובה ויתוודה ויתכפר, דכתיב (הושע יד, ג): 'קחו עמכם דברים' וכו', הדא הוא דכתיב (תהלים כה, ח): 'טוב וישר ה', על כן יורה

חטאים בדרך'..."

ועל פי מה שאמרו בפרק 'יום הכיפורים' (יומא פו, א) בארבעה חילוקי כפרה, ואמר כי החכמה תתן עונש למזיד שיתכפר ביסורים, והיינו "חטאים תרדף רעה", כמו שכתוב (דברים כח, מה): "ובאו עליך כל הקללות האלה ורדפוך" ... והנבואה תתן עונש לפושע ומורד שהמיתה ממרקת, כמו שכתוב (יחזקאל יח, ד): "הנפש החטאת היא תמות", והתורה תתן עונש לשוגג, שהוא הקורבן, והקב"ה במידת חסדו אמר - יעשה תשובה ויתוודה, דאין לך דבר שעומד בפני התשובה. וזה שאמר: "טוב", שהוא יורה בלא עונש ומיתה, רק בתשובה שלמה.

בספרי החיד"א שההדירום מחדש בירושלים ה'תשכ"ב, הובאו הערות הרב משה הלברשטאם ל"מדבר קדמות", בהן כותב הוא כי אכן החיד"א לא כתב מקור - אך מצא הוא את מקורו של החיד"א בפירוש הרי"א (רבי יאשיה פינטו) ל"עין יעקב". אכן, שם כתובים הדברים בהרחבה, אולם לא זכר שהחיד"א עצמו, כפי שהראנו, כתב שמקורו במהרש"א ב"חידושי אגדות".

כך כותב הרי"א (שם): "עוד נראה לי שהתשובה שהיא מאהבה אינה צריכה עוד ליום הכיפורים ולא ליסורים, כי היא מכפרת לגמרי". על פי פירוש זה, פירש הוא שם את הפסוק: "כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם לפני ה' תטהרו", וביאר שחלקו הראשון של הפסוק מדבר על תשובה מיראה, ועל כן ישנו צורך ביום שיכפר, אולם חלקו השני של הפסוק עוסק בתשובה מאהבה, וזהו "לפני ה'", דהיינו - אם התשובה הינה בלב ונפש, כי ה' יראה ללבב, אז "תטהרו" מכל וכל בלי כפרת יום הכיפורים.

ומצאתי להם מקור בשם אחד מן הראשונים. ב"ספר חרדים" (חלק אחרון, תחילת פרק ג), כתב חידוש זה בשם רבינו מאיר מטוליטולא:

תנן במסכת אבות (ד, יא): "תשובה ומעשים טובים כתריס בפני הפורענות". הקשה רבינו מאיר מטוליטולא, דהא תניא: "ארבעה חילוקי כפרה" וכו', ותירץ דהתם בשב מיראה - דזדונות נעשות לו כשגגות, והכא בשב מאהבה - דעוונות נעשות לו כזכויות.

וברור שהסברא היא שאם עוונות נעשו כזכויות, אין צורך בדברים נוספים לכפרה.

ג. דברי גדולי דורנו - כדברי רבינו מאיר מטוליטולא

כן עיין ב"מנחת חינוך" (סוף מצווה שסד), שכתב שתשובה מאהבה מועילה אף על החמורות, ועיין מה שכתב הרב יוסף כהן זצ"ל (ספר התשובה, ירושלים ה'תשמ"ב) בשם הקדמת ה"נחל יצחק" (לגאון הרב יצחק אלחנן), שתשובה מאהבה מועילה אף לחילול שם ה', ומה שהסביר את דבריהם על פי המאירי ביומא.

כן יש לשייב לב לכך ששני גאוני דורנו שהעמיקו בנושא התשובה, הראי"ה קוק זצ"ל והרב סולובייצ'יק זצ"ל כתבו חידוש זה מדעתם בלא מקור.

בפירוש לסיזור "עולת ראייה" (ב, עמוד שנו), הובא בשם הרב קוק:

"אבל לא על ידי יסורים" - אף על פי שיפה הוא לנו דלירתח רחמנא עלן, ועל ידי ייסורים נהיה טהורים וגדולים במעלה, אבל באמת כל חילוקי כפרה שאמרו שיש בהם שצריכים יסורים - הם דווקא בתשובה מיראה, שזדונות נעשות כשגגות וצריכים כפרה, אך במי ששב מאהבה, שזדונות נעשות כזכויות - נראה שאין צריך ייסורים.

כן כותב הרב סולובייצ'יק בספרו "על התשובה" (בפרק "תשובה של גאולה") דבר זה מתוך דיוק לשון הרמב"ם בהלכות תשובה. כך, ללא להזכיר אף אחד מן המקורות שהזכרנו, מגיע הוא לאותה המסקנה, המחלקת בין תשובה מיראה לתשובה מאהבה, בה אין צורך לחילוקי כפרה. זו לשונו (שם) בדילוגים:

בפרק ז מהלכות תשובה אומר הרמב"ם: "התשובה מקרבת את הרחוקים. אמש היה זה שנוא לפני המקום, משוקץ, מרוחק ותועבה והיום הוא אהוב ונחמד, קרוב וידיד"...

לפנינו כאן מעבר חד ביותר... אין הרמב"ם מזכיר כלל שכפרתו תולה וכי הוא צריך להתמתין עד ליום הכיפורים או לייסורים... האם זהו סדר כפרה שנקבע על ידי חז"ל? ...

והרי הרמב"ם עצמו מעמיד דבריו בראש הלכות תשובה על חילוקי כפרה שבברייתא

של רבי מתיא בן חרש, ואילו כאן מתעלם מכל זה, ומתאר את הכפרה כתוצאה ישירה ומיידית של התשובה?

נראה, שהסבר לעניין זה הוא בכך שדברי רבי מתיא בן חרש אינם מתייחסים לכל סוגי התשובה. יש כנראה תשובה המשפיעה מייד, כמעבר בין אמש להיום, ויש תשובה אחרת שמרחק שרוי בינה לבין גמר הכפרה. לאותה תשובה של פדות וגאולה קוראת הגמרא 'תשובה מאהבה', ואילו לתשובה של כפרה קוראת הגמרא 'תשובה מיראה'.

כן עיין שם בהסברו בהרחבת דברים, מדוע תשובה מיראה זוקקת תהליך ארוך של כיבוס וליבון, אולם תשובה מאהבה מהפכת ברגע אחד את מצבו של האדם. ברור שדבר זה נרמז בדברי הגמרא, שבתשובה מאהבה העוונות נהפכות לו לזכויות, וכפי שאמרנו - מפורשים הדברים ב"ספר חרדים" בשם אחד מן הראשונים, רבי מאיר מטוליטולא.

מאמר ב:

על מה מכפרים הפר והשעיר לד'?

פר החטאת של הכהן הגדול ביום הכיפורים והשעיר לד' מכפרים - עפ"י חז"ל - רק על טומאת מקדש וקדשיו.

ועל זדון טומאת מקדש וקדשיו: פר כהן גדול של יום הכפורים מכפר, אם היה המזיד מן הכהנים.

ואם היה מישראל, דם שעיר הנעשה בפנים ויום הכפורים מכפר שנאמר (פס' ט"ז): "וכפר על הקדש מטומאת בני-ישראל [ומפשעיהם]" (רמב"ם שגגות יא, ט').

מובן כי אין המדובר בכפרה על ה"גברא", שכן הנכנס בטומאה למקדש במזיד - חייב כרת (רמב"ם שם י, ה'). עכצ"ל כי הכפרה היא על ה"חפצא", היינו המקדש עצמו שנטמא בטומאות בני-ישראל.

אלא שנוסף לכפרה על המקדש, מכפר דם השעיר - באופן זמני - גם על החוטאים עצמם, שטרם נודע להם ששגגו בטומאת מקדש וקדשיו:

טומאת מקדש וקדשיו שהיה לה ידיעה בתחילה ולא היה לה ידיעה בסוף - שעיר של יום הכפורים הנעשה בפנים ויום הכפורים תולין, עד שיוודע לו ויביא קרבן עולה ויורד (רמב"ם שם יא, ט').

בס"ד
"כפרה"

וכשם שהשעיר לד' מכפר על ישראל, כך פר החטאת של הכהן הגדול מכפר על הכהנים; כך פירש רש"י (שבועות ב, ב' ד"ה "אלא שהפר מכפר על הכהנים"):

כל ששעיר הפנימי מכפר על ישראל, דהיינו תליית יסורין, דיש בה ידיעה בתחלה ולא בסוף... פרו של כהן הקרב ביום הכיפורים בפנים, כמו שמפורש ב'אחרי מות', מכפר על הכהנים.

הצד השווה בייעוד הפר והשעיר הפנימיים, הוא בכפרתם רק על טומאת מקדש וקדשיו, בין כפרה על ה"חפצא" (המקדש), ובין כפרה על ה"גברא" (החוטא).

לעומת זאת, השעיר לעזאזל מכפר על כל שאר העבירות כולן:

שעיר המשתלח מכפר על כל עברות שבתורה, הקלות והחמורות, בין שעבר בזדון בין שעבר בשגגה, בין שהודע לו בין שלא הודע לו, הכל מתכפר בשעיר המשתלח וכו' (רמב"ם תשובה א, ב').

ראיות לקביעת חז"ל

שתי הכפרות הללו - של הפר והשעיר הפנימיים, ושל השעיר לעזאזל - מדויקות בפסוקים.

הכפרה על טומאת מקדש וקדשיו מופיעה בעניין הזאת דם הפר והשעיר כנגד הכפרות - בקדש הקדשים, וכנגד הפרוכת המבדילה בין הקדש לבין קדש הקדשים:

וְכַפֵּר עַל הַקֹּדֶשׁ מִטְּמֵאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּמִפְּשָׁעֵיהֶם לְכָל חַטָּאתָם, וְכֵן יַעֲשֶׂה לְאַהֲל מוֹעֵד הַשֹּׁכֵן אִתְּם בְּתוֹךְ טְמֵאֹתָם (פס' ט"ז).

ובהזאת הדם על מזבח הקטורת:

וְהִנֵּה עָלְיוֹ מִן הַדָּם בְּאֶצְבָּעוֹ שֶׁבַע פְּעָמִים וְטָהְרוּ וְקִדְּשׁוּ מִטְּמֵאֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (פס' י"ט).

בעוד שהכפרה על שאר כל החטאים של ישראל מופיעה בהקשר לשעיר לעזאזל:

וְסָמַךְ אֶהְרֹן אֶת שְׁתֵּי יָדָיו עַל רֹאשׁ הַשְּׂעִיר הַחַי וְהִתְנַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֵת כָּל פְּשָׁעֵיהֶם לְכָל חַטָּאתָם, וְנָתַן אֹתָם עַל רֹאשׁ הַשְּׂעִיר וְשִׁלַּח בְּיַד אִישׁ עֵתִי הַמְדַבֵּר וְגו' (פס' א-כ"ב).

ניתן לדייק זאת אף ממיקומו של סדר עבודת הכהן הגדול ביום הכיפורים (להלן: "סדר העבודה") בתורה; אין הוא מובא בפרשת המועדות ב"אמור"; אף לא בפרשת המוספין של "פנחס", אלא בפרשת "אחרי מות".

ה"חזקוני" (פס' ב') מבאר כי קיימים שני גורמים הקובעים את מיקומו של "סדר העבודה": הצורך להזהיר את אהרן שלא יכנס "בכל עת" לקודש הקודשים כדי שלא ימות כפי שמתו נדב ואביהוא, בניו; והתכלית של "סדר העבודה" - הכפרה על טומאת מקדש וקדשיו.

ונבאר:

מהקדמת התורה ל"סדר העבודה" - "וידבר ד' אל משה אחרי מות שני בני אהרן" (פס' א'), אנו למדים כי הציווי לאהרן - "ואל יבא בכל עת אל הקדש, מבית לפרכת... ולא ימות" נאמר ביום חנוכת המשכן, היום בו מתו נדב ואביהוא (גיטין ס, א').

אולם התורה דחתה את הופעת "סדר העבודה" עד לאחר הפרקים העוסקים בטומאות השונות: נבלות בהמה וחיה, עופות ושרצים (פרק יא), יולדת (פרק יב), מצורע (פרקים יג-יד), זב ובעל קרי, נידה וזבה (פרק טו). הטעם לכך נעוץ ביעודו של "סדר העבודה" לשם טהרת בית המקדש מטומאות בני-ישראל:

ומה שהפסיק הכתוב מפרשת "שמיני", ששם מזכיר מיתת שני בני אהרן, וקבעה אחר פרשת כל הטמאים: לפי שכשגמר פרשת כל הטמאים עדיין לא פירש; אם ייכנסו למקדש בין שוגגין בין מזידין - מה היא כפרתן ומה היא טהרת המקדש, לפיכך פרט לך כאן (פס' ט"ז): "וכפר על הקדש"

מאמר ג:

המשנה במסכת יומא פה: אומרת, כי על עבירות שבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר, עד שירצה את חברו.

עוד מצינו בגמרא יומא פז. אמר ר' יצחק, כל המקניט את חברו אפילו בדברים צריך לפייסו שנאמר "בני אם ערבת לרעך תקעת לזר כפיך נוקשת באמרי פיך עשה זאת אפוא בני והנצל כי באת בכף רעך לך התרפס ורהב רעיק אם ממון יש בידך התר לו פסת יד ואם לאו הרבה עליו ריעים" (משלי ו' ג') וּבמרדכי יומא סימן תשכ"ג הביא את דברי המדרש, שיש למחול ולסלוח זה לזה בעשרת ימי תשובה בכדי שתתקבל תשובתן ותפילתן של ישראל לפני הקב"ה בחיבה ובשלום.

הרמב"ם בהלכות תשובה פרק ב' הלכה ט' פוסק כי בעבירות שבין אדם לחברו יש לפוגע לרצות את חברו הנפגע ולבקש ממנו שימחל לו, ואפילו אם לא גזל ממנו או הזיק לו, אלא רק פגע בחברו בדברים.

יש לו לפוגע לפייס את חברו הנפגע עד שימחל לו. (ובהמשך דבריו כתב הרמב"ם שיש לפוגע לבקש שלוש פעמים מחילה ופיוס ולאחר מכן אם הנפגע אינו מוחל אין הפוגע צריך לשוב ולפייס).

וכן פסק השו"ע באו"ח סימן תרו' הלכ' א' שעבירות שבין אדם לחברו אין יום הכיפורים מכפר עד שהפוגע יפייס את הנפגע, ואפילו לא הקניטו אלא בדברים, צריך הפוגע לרצות ולפייס את חברו הנפגע. (ובהמשך ההלכה פסק השו"ע כי ואם אינו מתפייס בראשונה יחזור ויפייסנו פעם שניה ושלישית ועיי"ש סדר הפיוס באם הנפגע אינו מתרצה למחול).

בבאר הגולה על השו"ע מצויין כי המקור לחיוב המיוחד של בקשת פיוס וריצוי לפני יום הכיפורים, הוא מדברי הגמרא ביומא פז. המספרת על הנהגות מיוחדות בעניין בקשת המחילה.

וכגון הנהגתו המיוחדת של רב שהגיע בערב יום הכיפורים אל פתח החנות של אותו טבח שפגע בו, וזאת כדי שהטבח ייזכר כי עליו לבקש סליחה ולפייס את רב.

חשיבות בקשת המחילה לפני יום הכיפורים

המשנה ברורה באו"ח סי' תרו' סע"ק א' מביא בשם המטה אפרים, כי אומנם מי שפגע בחברו מחויב הוא לרצות ולפייס את הנפגע מיד לאחר שפגע בו, אך אם הפוגע נשתהה ולא פייס את חברו באמצע השנה.

הרי הוא מחויב לפייסו לפני יום הכיפורים והסיבה היא כדי שהחוטא ייטהר ביום הכיפורים מכל עוונותיו כדכתיב כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאתיכם וכו'.

ר' יצחק בלאזר זצ"ל בעל הכוכבי אור(מתלמידיו המובהקים של ר' ישראל סלנטר זצ"ל) כתב לחדש להלכה, כי בעבירות שבין אדם לחברו בקשת המחילה והפיוס היא תנאי הכרחי בהליך הכפרה והתשובה. ולכן אם הפוגע לא ביקש מחילה וסליחה מהנפגע אזי גם אם הנפגע מחל בלב שלם אין לו לפוגע כפרה וסליחה שלימה.

המקור לחידוש הדין הוא, מדברי הגמרא ביומא פז. המספרת כי רב בערב יום הכיפורים הלך והתיישב בפתח חנותו של אותו טבח שפגע בו וזאת כדי שהטבח ייזכר ויבקש את סליחתו.

ולכאורה אם מחילת הנפגע מספיקה בכדי לכפר על העבירה שבין אדם לחבירו אזי מדוע רב היה צריך להטריח את עצמו ולהתיישב בפתח חנותו של הטבח? די בכך שהיה מוחל בלב מלא לאותו טבח ובכך העבירה של הטבח הייתה מתכפרת.

אלא מתוך הנהגת רב מוכח, כי לא די במחילת הנפגע וכי על הפוגע מוטלת חובה ליזום פניה אל הנפגע ולבקש את מחילתו וסליחתו.

סברת ר' יצחק בלאזר היא, כי הבושה ואי הנעימות שבבקשת המחילה מחברו הם חלק בלתי נפרד מתהליך הכפרה והתשובה.

ומעין סברא זו גם מצינו במועדים וזמנים חלק א' סימן נד' שהבושה שבבקשת המחילה היא בבחינת ייסורים שיש בהם כוח למרק ולכפר.

וממילא אם הנפגע מחל לפוגע בו בלב שלם, אך הפוגע לא פנה בבקשת סליחה אל הנפגע הרי הליך כפרת החטא לא הושלם במלואו.

במשנה ברורה או"ח סי' תרו' סע"ק ב' כתב כי נכון לכתחילה שהפוגע ילך בעצמו אל הנפגע ויבקש את סליחתו, אך אם קשה לו לפוגע ללכת בעצמו, או שהוא יודע כי כדאי יותר לשלוח אדם אחר שישמש כשליח אשר יוכל לקרב את דבר הפיוס אל ליבו של הנפגע, אזי יכול הפוגע להסתייע באחר ולא ללכת בעצמו.

עוד כתב המשנה"ב שבעת בקשת המחילה צריך הפוגע לפרט לחברו את דבר העניין שחטא לו, אך אם הפוגע יודע כי חברו יתבייש כאשר הוא יפרט בפניו את החטא, אזי אין צריך לפרט את עניין החטא.

בפסקי תשובות סי' תרו' אות ד' הביא את דברי החפץ חיים בכלל ד' סעי' יב' שאם עבר וסיפר לשון הרע על חברו אזי כאשר המספר מעוניין לחזור בתשובה על חטאו.

יש להבחין בין מצב שבו השומעים את דחו את דברי המספר וממילא חברו לא נתגנה ונתבזה לבין מצב שהשומעים קיבלו את דברי הגנאי.

במקרה הראשון שבו השומעים דחו את דברי הביזוי ממילא חברו לא נתבזה ולכן עוון המספר מוגדר כעבירה שבין אדם למקום ואין המספר צריך לבקש את מחילת חברו (כפי שקיימת חובה בעבירות שבין אדם לחברו).

אך במקרה השני שבו השומעים קיבלו את דברי המספר וממילא חברו נתגנה ונתבזה אזי עוון המספר מוגדר כעבירה שבין אדם לחברו וממילא יש למספר חובה לגלות לחברו את דברי הגנאי ולבקש מחילה.

בבאר מים חיים על החפץ חיים אות מח' כתב, כי אם לעת עתה עדיין לא נגרם לחברו נזק וצער יש לעיין אם קיימת על המספר חובה לגלות לחברו את דברי הגנאי והביזוי.

ולכן ראוי שבמצב בו טרם נגרם נזק וגנאי, ילך המספר אל אותם השומעים ויתקן את דבריו באומרו, כי טעה במחשבתו ולאחר בירור עולה שפלוני הוא איש ישר ונקי, וממילא במעשהו זה הוא יוכל למנוע ביזוי עתידי של חברו.

בס"ד
"כפרה"

במועדים וזמנים ח"א סי' מד' מובא בשם ר' ישראל סלנטר זצ"ל כי אומנם המבקש את מחילת חברו צריך הוא לפרט את החטא.

אך פעמים ייתכן שחברו אינו מודע לכל דברי הביזוי והגנאי שנאמרו עליו וממילא גם אין לו צער ועוגמת נפש.

מצב זה מעלה חשש כי אם המספר ילך אל חברו לבקש את סליחתו, אזי בעת בקשת המחילה ופירוט החטא יגרום המבקש לצער ודאבון לב לחברו.

ולכן אומר ר' ישראל סלנטר כי במצבים מעין אלו יש לשקול בקשת סליחה ומחילה כללית בלא פירוט מדויק.

הערה: אין הדברים נכתבו כהלכה למעשה, אלא רק בכדי לעורר את לב המעיין. בכל שאלה יש לברר אצל מורה הוראה כיצד לנהוג.

יהי רצון שנזכה לחיות באהבה ואחוהה שלום ורעות.

גמר חתימה טובה

חלק ד: סיפורים:

סיפור א:

אין לנו מלך אלא אתה

נכנסתי לרכבת והתיישבתי על אחד המושבים, שקשוק גלגלים, צפירה, הרכבת החלה לנסוע.

בתחילה לא שמתי לב ליושבים לצידי, הייתי עסוק בהרהורי, אבל לאחר זמן מה צד את תשומת ליבי הבחור שישב לצידי. לא, לא היה לו מראה מוזר או שונה, אך משהו בהתנהגות שלו גרמה לי להתבונן בו: בכל פעם בה הרכבת עצרה, הוא התבונן החוצה בציפיה, כאילו נצמד לחלון. הוא לא היה רגוע ולא שקע בשינה או בקריאת ספר כשאר הנוסעים, הוא היה דרוך, כל תזוזה גרמה לו להביט שוב ושוב בחלון, כאילו חיכה למשהו---

הסתכלתי בו ומבט של תמיהה על פני, כנראה שלאחר זמן מה הבחין במבטי הבוחנים ופנה אלי: "אתה בטח לא מבין מדוע אני מתבונן בחלון." שאל קבע. הנהנתי בראשי, הרגשתי קצת לא נוח מכך שנתפסתי במבטי, אך ציפיתי לתשובה שלו.

"ובכן, אספר לך מה עבר עלי עד עתה ואולי כך תבין" אמר ועיניו הפכו להיות מהורהרות משהו "הנסיעה הזו, היא נסיעתי הראשונה לאחר 3 שנים בהם לא נסעתי ואף לא יצאתי לרחובה של עיר. הייתי אסיר שלוש שנים בבית הסוהר. מדוע אתה שואל? ובכן, אני מגיע ממשפחה ענייה ובאחד הימים בהם הייתי זקוק לסכום של כסף בדחיפות, הלכתי וגנבתי סכום כסף קטן על מנת שאוכל להשתמש בו. אני יודע שעשיתי מעשה שלא ראוי לעשות, ואני מצטער על כך, אולם כאב לי ביותר כאבו של אבי. השמועה התפשטה חיש מהר על דבר המעשה שעשיתי, אנשים באו וטרחו להודיע לאבי עד כמה בנו הוא גנב, ביישו אותו, גרמו לו צער נורא. לא ידעתי שהמעשה שעשיתי יגרום עד כדי כך צער ובושה לאבי, בכל מקום אשר פנה הזכירו לו את דבר הגניבה, וגם במשפט, לא חשבתי שיחמירו איתי עד כדי כך והנה הם גזרו עלי 3 שנים מאסר ואבי לא ידע מה לעשות מרוב כאב ובושה. עכשיו, לאחר שהשתחררתי מבית הסוהר, רציתי כל כך לחזור הביתה, לראות את אבא, להתחרט, לבקש סליחה, אבל... לא ידעתי אם הוא יסכים לקבל אותי לאחר כל מה שגרמתי לו., ואז החלטתי לכתוב לו מכתב.

"אבא יקר" היה כתוב במכתב, כתבתי לו שאני בנו, רוצה לחזור לראותו, ואני מצטער על הכל, אך אינני יודע אם הוא עוד יחפוץ בכך שאשוב הביתה "לכן אבא" כך כתבתי "יש לי בקשה יחידה- אם אתה רוצה שאבוא ואשוב הבית, אני מבקש ממך שתתלה בתחנה צעיף צהוב כדי שאדע שאני יכול לרדת בתחנה, כדי שאדע שאני יכול לחזור, אבל.... " פנה אלי הבחור בעיניים דומעות "אם לא יהיה בתחנה צעיף צהוב, אני אדע שעלי להמשיך הלאה ברכבת, ליסוע ליעד בלתי ידוע, ולא לחזור עוד לעולם....

עכשיו אתה מבין?" אמר לי "אני מסתכל בכל תחנה, בכל מקום, לראות אם יש צעיף צהוב תלוי, אני מתבונן אולי אבא תלה את הצעיף בתחנה אחרת כדי לא להתבייש בי בעיירה שלו ואולי אני צריך לרדת מוקדם יותר."

"והיכן באמת התחנה הקרובה לביתך?" שאלתי אותו.

"בעוד מספר תחנות" ענה הבחור "ואם שם לא יהיה צעיף צהוב, אמשיך הלאה ליסוע...." ענה בקול צרוד.

עכשיו, לא רק הוא הביט בחלון, שנינו, נצמדנו לשמשת הזכוכית, מביטים בכל תחנה, מחפשים סימן לצעיף, לצעיף הצהוב.

"בעוד שתי תחנות- זו התחנה שלייד הבית שלי" הוא לחש לי. ושנינו הבטנו בעיניים מצועפות דרך החלון. הרכבת עצרה בעוד תחנה, נותרה עוד תחנה אחת. אחזנו בחלון כמבקשים לצאת דרכו, עתה, היינו שנינו מתוחים, מצפים, מחכים, מי יודע....

בס"ד
"כפרה"

הרכבת עצרה בתחנה לה חיכינו כל הדרך.

לא, לא היה שם צעיף צהוב...

לא היה שם צעיף צהוב, היו שם עשרות צעיפים צהובים! כל התחנה הייתה מלאה בצעיפים מתנופפים ברוח. קוראים לבן לשוב הביתה.

ואבא, אבא עמד שם מחכה, מצפה לבנו אהובו, ועל צווארו... צעיף צהוב

אבינו מלכנו אין לנו אבא אלא אתה!

סיפור ב:

ילקוט שמעוני:

הושע פרק ו, תקכב : פעם אחת היה רבן יוחנן בן זכאי מהלך בירושלים, והיה רבי יהושע מהלך אחריו, ראה בית המקדש שהוא חרב, אמר אוי לנו על הבית שחרב, מקום שמתכפרין בו עונותינו, אמר לו בני, אל ירע לך, שיש לנו אחרת שהיא כמותה, ואי זה, גמילות חסדים, לכך נאמר כי חסד חפצתי ולא זבח, ואומר עולם חסד יבנה.

משלי פרק יא, תתקמוז : דבר אחר, אמר רבי יוחנן משל לאחד שעבר עבירה ונתן לזונה שכרה, לא הספיק לצאת ממנה, עד שפגעו עני אחד ואמר לו תן לי צדקה ונתן לו, חשב בעצמו אלולי לא רצה הקב"ה לכפר עונותי לא היה שולח לי אותו עני לתת לו צדקה, אלא כבר כפר לי על אותו עון שעשיתי, אמר לו הקב"ה, רשע, לא תחשב כך, אלא לך ולמוד מחכמתו של שלמה, שנאמר יד ליד לא ינקה רע...

בס"ד
"כפרה"

